

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนามนุษย์ตลอดช่วงชีวิต ซึ่งปัจจุบันระบบการศึกษาไทยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น ๓ ระบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ (การศึกษาระดับ ปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การอุดมศึกษา) การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดังปรากฏไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยทุกระบบการศึกษายึดหลักการศึกษตลอดชีวิตของประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีเจตนารมณ์ต้องเน้นย้ำว่าการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรมในการดำรงชีวิต แนวทางการจัดการศึกษา หมวด ๔ มาตรา ๒๒ ระบุว่าการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มศักยภาพ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญและการประยุกต์ใช้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ เกิดจิตวิทยาศาสตร์และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต^๑โรงเรียน จึงเป็นสถาบันทางการศึกษา ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในการหล่อหลอมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อไปเป็นสมาชิกที่ดี มีคุณภาพ เพื่อออกไปพัฒนาสังคมในอนาคตเด็กจึงเป็นทั้งทรัพยากรและผู้ใช้ทรัพยากร ตามแนวคิด ๔ ประการ คือ

๑. เด็กเป็นเป้าหมายรวมของการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะเปลี่ยนพฤติกรรม ของเด็กให้เป็นไปตามแนวทางที่ปรารถนา เพราะถ้าปราศจากเด็กแล้ว โรงเรียนก็ไม่ต้องมีหรือตั้งอยู่ไม่ได้ โรงเรียนจะมีแต่ผู้บริหาร ครู และอาคารสถานที่ได้อย่างไร เด็กจึงเป็นทรัพยากร ป้อนกระบวนการของโรงเรียน

๒. เด็กเป็นจุดเริ่มต้นของสังคม โรงเรียนจึงต้องจำลองเวทีสังคม เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนลักษณะนิสัยตามแนวที่สังคมปรารถนา ดังนั้น โรงเรียนจึงมีหน้าที่พัฒนาทรัพยากรคือเด็ก เพื่อให้เกิด

^๑สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๖๖

ประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด ชุมชนหรือสังคมจะเกิดหรือตาย อยู่ที่คุณภาพของเด็กที่จะเติบโตเป็นสมาชิกของสังคมในอนาคต

๓. เด็กในฐานะทรัพยากร มีลักษณะแตกต่างจากทรัพยากรอื่น ตรงที่ว่าเด็กจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ผลิต และใช้ทรัพยากรในรูปแบบอื่นโรงเรียนจึงต้องพัฒนาเด็กให้เป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. เด็กจะเป็นทรัพยากรที่มีค่าได้ ต่อเมื่อเด็กมีคุณภาพโรงเรียน จึงมีหน้าที่พัฒนาเด็กให้มีคุณภาพทั้งความรู้ เจตคติ และทักษะความชำนาญ^๒

โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา หมายถึง โรงเรียนเอกชนที่วัดเป็นผู้ถือใบอนุญาตตาม พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๒๕ มาตรา ๑๕ (๑) และ (๓) แห่งที่วัดเป็นผู้รับใบอนุญาตโดยมีคณะสงฆ์ พระภิกษุเป็นผู้บริหาร ดำเนินการ และเป็นเจ้าของ จัดการเรียนการสอน เพื่อให้บริการประชาชน "ด้านการศึกษาสงเคราะห์" ตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัย ประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (ม.๑-๖) ทั้งสายวิทย์-คณิต สายศิลป์ และในระดับวิชาชีพพันธกิจทางพระพุทธศาสนาประการหนึ่ง คือการให้การสงเคราะห์แก่ประชาชน ตามหลักสังคหวัตถุ การจัดการศึกษาถือว่าเป็นภาระงานหนึ่งในการบริการสังคมของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จึงถือเป็นภาระงานร่วม ที่มีการดำเนินการจัดการศึกษาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน พระภิกษุ ตั้งแต่ระดับเจ้าอาวาส ผู้ดำเนินการจัดตั้งโรงเรียน หรือมอบที่ดิน หรืออนุญาตให้ใช้ที่ดินของวัดเพื่อการจัดตั้งโรงเรียน ทั้งในส่วนที่เป็นโรงเรียนวัด (ภายใต้การบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ) และจัดตั้งโรงเรียนการกุศลที่สังกัดการศึกษาเอกชน บริหารงานโดยคณะสงฆ์ และรัฐเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์ และสนับสนุน ดังนั้นโรงเรียนการกุศลของวัดจึงถูกจัดเป็นภาระงานหนึ่งของคณะสงฆ์ในการ ให้การสงเคราะห์สังคม และประชาชน เป็นสถานศึกษาของพระพุทธศาสนา เป็นโรงเรียนของพระพุทธเจ้าดังคำที่ สมเด็จพระพุทธาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มาเป็นประธานประกอบพิธีเปิดการสัมมนาโรงเรียนการกุศลของวัด ณ โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระบรมราชูปถัมภ์ อ.เมือง จ.ลพบุรี เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๕ ที่ผ่านมา "โรงเรียนการกุศลของวัด เป็นโรงเรียนของพระพุทธเจ้า นักเรียนทุกคนจึงเป็นลูกของพระพุทธเจ้า มีพระเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า ที่นำคำสอนสู่นักเรียน ยิ่งนักเรียนมีความเข้าใจเรื่องหลักธรรม นำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาใช้เท่าไร จะนำมาซึ่งความมั่นคงของสถาบันหลักทั้ง ๓ สถาบัน โดยเฉพาะแต่สถาบันพระพุทธศาสนาเท่านั้น ทำอย่างไรโรงเรียนการกุศลของวัดที่มีอยู่เกือบ ๑๐๐ แห่ง จะประสานการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ภายใต้แนวความคิดที่ว่า โรงเรียนการกุศลของวัด เป็นโรงเรียนของพระพุทธเจ้า"

พุทธศักราช ๒๕๔๘ รัฐบาลได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนราษฎร์ของวัด เพื่อเปิดโอกาสให้วัด ได้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการศึกษาแก่เยาวชน ในรูปแบบโรงเรียนเอกชน ในชื่อ "โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา" ที่โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนได้ตั้งแต่ระดับ

^๒พระไพศาล สุทนต์จิตโต (ในทนาย), การบริหารงานโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี, [ออนไลน์] , แหล่งที่มา, <http://www.mcu.ac.th/userfiles/file/mcuthesis๒๕๕๖library/๑๓๖-๒๕๕๕.pdf>, (๘ มีนาคม ๒๕๕๕),

ปฐมวัย (อนุบาล) ถึงมัธยมศึกษา มีวัดเป็นผู้แทนรับใบอนุญาต พระภิกษุสงฆ์และ ขรวาสเป็นผู้บริหาร รวมทั้งดำเนินการบริหาร จัดการการศึกษาของโรงเรียน เพราะแต่เดิมวัดส่วนใหญ่จัดการศึกษาอยู่แล้ว แต่ละแห่งไม่น้อยกว่า ๓๐-๔๐ ปี บางแห่งมีอายุการดำเนินการกว่า ๖๐ ปี โดยโรงเรียนแห่งแรก คือ โรงเรียน สุวรรณรังษฤษฎีวิทยาลัย อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๕ บริหารงาน ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ได้รับเงินอุดหนุนบางส่วนจากภาครัฐ

ในปัจจุบันโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในปีการศึกษา ๒๕๖๕ มีโรงเรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่มฯ จำนวนกว่า ๙๒ โรงเรียน จำนวนนักเรียนรวมกันทั่วประเทศ ๙๓,๐๘๖ คน และคณะครู ๔,๑๒๖ คน^๗

ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ที่จะศึกษาการจัดการเรียนการสอน แนวคิด ปัญหา อุปสรรค เพราะถือว่าเป็นประโยชน์มากสำหรับผู้วิจัยและผู้สนใจงานด้านนี้ สามารถที่จะนำความรู้ที่ได้จากการทำวิจัย เพื่อนำไปปรับใช้ได้ อย่างคุ้มค่า และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งยืนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ เขต ๓

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักการจัดการเรียนการสอนที่ดีในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ เขต ๓

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ เขต ๓

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ หลักการจัดการเรียนการสอนที่ดีในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ดีของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

^๗วิกิพีเดีย, โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา, [ออนไลน์] , แหล่งที่มา, <https://th.wikipedia.org/wiki/>.

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต ๓ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจมุ่งเน้นเพื่อการศึกษาการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดศรีสะเกษครอบคลุมใน ๕ ด้าน ดังนี้

- ๑..ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนการสอน
๒. ด้านการจัดการเรียนการสอน
๓. ด้านการใช้สื่อและเทคนิคการสอน
๔. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
๕. ด้านการวัดและประเมินผล

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

๑) ประชากร ได้แก่ ครูผู้ทำการสอนในโรงเรียนการกุศลของวัดเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓ จังหวัดศรีสะเกษจำนวน ๒ โรงเรียน ปีการศึกษา ๒๕๕๙ จำนวน ๑๖๔ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๙)

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้ทำการสอนในโรงเรียนการกุศลของวัดเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓ จังหวัดศรีสะเกษจำนวน ๒ โรงเรียน ปีการศึกษา ๒๕๕๙ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan^๔ ได้กลุ่มตัวอย่าง ๑๑๖ คนจากนั้นทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างด้วยการแบ่งตามแต่ละโรงเรียนและทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือสถานศึกษาในสังกัดโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาจังหวัดศรีสะเกษเขต ๓ จังหวัดศรีสะเกษจำนวน ๒ โรงเรียนได้แก่ ๑. โรงเรียนวัดไพรบึงวิทยา ๒. โรงเรียนชุมชนราษฎร์บำรุง

^๔Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (๑๙๗๐). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, ๓๐(๓). pp. ๖๐๗-๖๑๐.

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านเวลา

ศึกษาในปีการศึกษา ๒๕๕๘ โดยเริ่มตั้งแต่ เดือนมีนาคม ๒๕๕๘ ถึง พฤศจิกายน ๒๕๕๘ รวม ๙ เดือน

๑.๕.สมมติฐานในการวิจัย

๑.๕.๑. สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูแตกต่างกันอย่างไร

๑.๕.๒.ครูและนักเรียนโดยจำแนกเพศอายุวุฒิการศึกษาสถานภาพ และสวัสดิการต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างไร

๑.๕.๓.ครูและนักเรียนมีต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกัน

๑.๖.นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้นิยามคำศัพท์เฉพาะ ดังนี้

โรงเรียนการกุศลของวัด หมายถึง เป็นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต ๓ ที่มีวัดเป็นเจ้าของและมี เจ้าอาวาสเป็นผู้รับใบอนุญาตโดยตำแหน่งซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่วัดเพื่อช่วยสงเคราะห์เด็กยากจนเด็กกำพร้าเด็กด้อยโอกาสและเด็กที่ปรารถนาเข้ารับการการศึกษา

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติการสอนของอาจารย์ ตามแผน การสอนเทคนิคการสอน/วิธีสอน การใช้สื่อประกอบการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ปัญหาการจัดการเรียนการสอน หมายถึง อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการสอนทำให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้ตามแผนการจัดการเรียนรู้

เทคนิคการสอน หมายถึง กลวิธี ต่างๆที่ใช้เสริมกระบวนการขั้นตอนวิธี การสอนเพื่อช่วยให้กระบวนการขั้นตอนวิธีการสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้นดังนั้นเทคนิคการสอนหรือการดำเนินการสอนเพื่อช่วยให้การสอนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้นเช่นในการบรรยายการสาธิตการอภิปราย เป็นต้น ผู้สอนอาจใช้เทคนิคต่างๆที่สามารถช่วยให้การบรรยายมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้นเช่น การยกตัวอย่าง การใช้สื่อการสอนการใช้คำถาม เป็นต้น

สื่อประกอบการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์และวิธีการซึ่งถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะและเจตคติจากผู้สอนหรือแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียนช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่ตั้งไว้

การวัดและประเมินผล หมายถึง การบวนการตรวจสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณลักษณะหรือคุณภาพของสิ่งที่วัดโดยใช้เครื่องมือวัดผลที่มีประสิทธิภาพและวินิจฉัยตัดสิน ลงสรุปคุณค่าเพื่อพิจารณาตัดสินใจที่ได้จากการวัดผลอย่างมีกฎเกณฑ์ และมีคุณธรรม

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ข้อมูลสภาพแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต ๓ จังหวัดศรีสะเกษจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารการจัดการเรียนการสอน

๑.๗.๒ แนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษเขต ๓ จังหวัดศรีสะเกษจะเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาที่จะได้นำไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนตามหลักพระพุทธศาสนาให้เป็นผู้มีความประพฤติดีเป็นแบบอย่างที่ดี